
L'instant de la meva mort*

per Maurice Blanchot

Me'n recordo d'un jove —un home encara jove— a qui la mateixa mort va impedir de morir —i per ventura també l'error de la injustícia.

Els aliats havien arribat a fer peu en territori francès. Els alemanys, ja vençuts, lluitaven debades amb una ferocitat inútil.

En un casal (el Castell, en deien), varen trucar a la porta més aviat tímidament. Sé que el jove va anar a obrir als hostes, que devien demanar auxili.

Però ara, a crits: «Tothom defora.»

Un lloctinent nazi, en un francès vergonyosament normal, primer féu sortir les persones més grans, després dues noies.

«Defora, defora.» Aquesta vegada, bramava. El jove tanmateix no mirava de fugir, sinó que avançava lentament, d'una manera quasi sacerdotal. El lloctinent el va sacsejar, li mostrà fundes, bales; era evident que hi havia hagut combat; el terra era un terra de guerra.

El lloctinent es va ofegar en un llenguatge estrany, i ficant sota el nas de l'home ja no tan jove (envellim de pressa) les fundes, les bales, una granada, va cridar clarament: «Vet aquí a què heu arribat.»

El nazi féu arrenglerar els seus homes, seguint les regles, per tal d'encertar la diana humana. El jove va dir: «Com a mínim, deixeu que la meva família torni a entrar.» És a dir: la tia (noranta-quatre anys), sa mare, més jove, sa germana i sa cunyada; un llarg i lent seguici, silenciós, com si tot ja s'hagués acomplert.

Sé —¿ho sé?— que aquell a qui apuntaven els alemanys, esperant només l'ordre final, aleshores va sentir una lleugeresa extraordinària, una mena de beatitud (però gens de felicitat) —¿una joia sobirana? ¿L'encontre de la mort amb la mort?

*© Fata Morgana, 1995.

No miraré d'analitzar, en lloc seu, aquesta sensació de lleugeresa. Tal vegada era, de cop i volta, invencible. Mort —immortal. Tal vegada l'èxtasi. Més aviat la sensació de compassió per la humanitat sofrent, la felicitat de no ésser immortal ni etern. D'ara endavant, va ésser lligat a la mort, amb una amistat subreptícia.

En aquell instant de brusc retorn al món va esclatar el soroll considerable d'una batalla veïna. Els camarades del maquis volien socórrer aquell que sabien en perill. El lloctinent es va allunyar per verificar-ho. Els alemanys romanien en ordre, disposats a continuar així, en una immobilitat que aturava el temps.

Però vet aquí que l'un d'ells s'acostà i va dir amb veu ferma: «Nosaltres, no alemanys, russos», i, amb una mena de riure: «armada Vlassov»,* i li va fer un senyal perquè desaparegués.

Crec que es va allunyar, sempre amb la sensació de lleugeresa, fins que es va trobar dins un bosc allunyat, anomenat «Bosc de les brugueres», on va romandre abrigat pels arbres que bé coneixia. És dins el bosc espès que de cop i volta, i després d'una llarga estona, va retrobar el sentit de la realitat. Pertot, incendis, una rècula de focs continus, totes les granges es cremaven. Un poc més tard va saber que tres joves, fills de masovers, ben aliens a qualsevol combat, i amb l'únic pecat d'ésser joves, havien estat abatuts.

Fins i tot els cavalls inflats, pel camí, pels camps, testimoniaven una guerra que havia durat. En realitat, ¿quant de temps havia passat? Quan el lloctinent va tornar i s'adonà de la desaparició del jove castellà; ¿per què la còlera, la ràbia, no l'havien empès a calar foc al Castell (immòbil i majestuós)? Perquè era el Castell. Damunt la façana, hi havia inscrita, com un record indestructible, la data de 1807. ¿Era prou culte com per a saber que era el famós any de Jena, quan Napoleó, damunt el seu petit cavall gris, passava sota les finestres de Hegel, que en ell va reconèixer «l'ànima del món», tal com ho va escriure a un amic seu? Veritat i mentida, perquè, com Hegel escriví a un altre amic, els francesos robaren i saquejaren la seva estança. Però Hegel sabia distingir l'empíric de l'essencial. En aquell any de 1944, el lloctinent nazi va tenir per al Castell el respecte o la consideració que les granges no suscitaven. Tanmateix escorcollaren arreu. Agafaren uns quants diners; dins una habitació separada, «la cambra alta», el lloctinent va trobar uns papers i una mena d'espès manuscrit —que tal vegada contenia uns plans de guerra. Finalment partí. Tot es cremava, tret del Castell. Els senyors havien estat respectats.

Aleshores, segurament va començar per al jove el turment de la injustícia. No més èxtasi; la sensació que només vivia perquè, fins i tot als ulls dels russos, pertanyia a una classe noble.

Allò era la guerra: la vida per a uns; per a uns altres, la crueltat de la matança.

Tanmateix, li quedava aquella sensació de lleugeresa que havia sentit en l'espera de l'afusellament, una sensació que jo no sabia traduir: ¿alliberat de la vida?, ¿l'infinit que s'obre? Ni felicitat ni desgràcia. Ni l'absència de temor, i ja per ventura el pas més enllà. Sé, imagino que aquesta sensació inanalitzable va canviar el que li quedava d'existència. Com si la mort només pogués, d'ara endavant, fora d'ell, topar amb la mort en ell: «Estic viu. No, estàs mort.»

Més tard, en tornar a París, va trobar Malraux, que li explicà que havia estat fet presoner (sense ésser reconegut), que havia aconseguit escapar i en la fugida havia perdut un manuscrit. «No eren més que reflexions d'art, fàcils de reconstituir, men-

* Vlassov, general soviètic; l'any 1942 va passar al servei dels alemanys i va aixecar un exèrcit anomenat de l'«Alliberament Rus», que va ésser enviat a França i a Bèlgica. Fou capturat pels nord-americans el 1945, i va ésser lliurat als russos, que el condemnaren a mort i el penjaren. (N. del t.)

tre que un manuscrit no podria ésser-ho.» Amb Paulhan, va fer fer recerques que només podien ésser vanes.

Tant se val. Només roman la sensació de lleugeresa que és la mateixa mort o, per dir-ho d'una manera més precisa, l'instant de la meva mort d'ara endavant sempre pendent.

MAURICE BLANCHOT

traducció d'Arnau Pons